

VYBRANÉ JURISTICKÉ, KRIMINOLOGICKÉ A VIKTIMOLOGICKÉ ASPEKTY EXTREMISMU

SELECTED LEGAL, CRIMINOLOGICAL AND VICTIMOLOGICAL ASPECTS OF EXTREMISM

Marek Fryšták

ABSTRAKT

Problematika trestných činů souvisejících s extremismem patří mezi nejaktuálnější témata současné doby v České republice, resp. v celé Evropě. Článek vychází z toho, že neexistuje žádná univerzální definice extremismu, kdy policejní orgán a státní zastupitelství a Ministerstvo vnitra pracují se svou vlastní definicí, nebo tento pojem nevymezují vůbec. Stěžejní část článku pak pojednává o vybraných juristických, kriminologických a viktimologických aspektech extremismu se zdůrazněním významu prevence. Článek je obohacen související kazuistikou, judikaturou a statistickými údaji.

Klíčová slova: *extremismus, definice, trestné činy z nenávisti, kazuistika, judikatura, statistiky, pachatel, oběť, prevence*

JEL klasifikace: K14 Criminal Law, K19 Other

ABSTRACT

The issue of crimes related to extremism is one of the most topical issues of our time, not only in the Czech Republic, but throughout Europe. It focuses on the fact that there is no universal definition of extremism. Each of the law enforcement authorities works with its own definition, which are basically identical and overlapping in their content, or they do not define extremism at all. The main part of the article then discusses selected aspects of this phenomenon, which is associated with hate crimes in the Czech environment, taking into account related case law and statistical data. In this context, it also gives attention to the perpetrators, their victims and, of course, the issue of prevention.

Key words: *extremism, definition, hate crimes, case law, statistics, offender, victim, prevention*

JEL Classification: K14 Criminal Law, K19 Other

ÚVOD

Extremismus – na první pohled exoticky znějící pojem, který dnes již patří do repertoáru většiny novinářů a do výzbroje řady politiků, ale nejsou ho ušetřeni ani řadoví občané. Pojem, který získal velkou popularitu zejména proto, že odpovídá hlavnímu požadavku dnešní doby. Je totiž neobyčejně flexibilní.

S tímto pojmem se vědomě, či nevědomě setkal každý z nás, a to jak ve veřejném prostoru, např. v rámci médií, tak i v rámci běžné konverzace. Aniž si to uvědomujeme, je reálné, že jej každý z nás taktéž i použil.

Pojem extremismus je termínem používaným v různých kontextech, přičemž v těchto kontextech získává různě široký obsah. Proto může docházet k nedorozumění při přecházení z politického kontextu do kontextu právního či kriminalistického.

Jde o termín matoucí a nejasný, což je dáno složitostí jeho vývoje jako konceptu a také jeho různorodým významem v průběhu času. Je důležité si uvědomit, že historie problému extremismu a historie samotného pojmu extremismu nejsou identické, protože v různých obdobích a pod různými myšlenkovými proudy mohl být termín „extremismus“ chápán různě. Jinými slovy, v průběhu času mohou být s pojmem extremismus spojeny různé problémy (Danics a Tejchmanová, 2017).

Extremismus je obecně chápán jako výstřední či krajně radikální postoj a s tím jsou spojeny i související činnosti. Z nejobecnějšího hlediska lze extremi-

smus charakterizovat jako výrazné odchýlení jednotlivce nebo skupiny od obecně zavedených norem.

Bývá taktéž chápán a definován jako jev, ideologie či aktivita. Někdy bývá chápán jako protiprávní činnost, jindy jako kriminogenní faktor. Myšlenkovou podstatou extremismu jsou různé ideologie, kterým je společné zpochybňování demokratických základů společnosti či některých základních lidských práv a svobod (Bláha et al., 2007).

Extremisté se zpravidla vymezují proti stávajícímu systému a volají po jeho zásadní reformě, případně rovnou svržení. Jelikož však většinová společnost jejich myšlenky nesdílí, případně je vnímá rovnou jako zavrženíhodné, jsou často ostrakizováni, perzekvováni a odsuzováni do doby, než se jim podaří přesvědčit větší část společnosti k tomu, aby se přidala na jejich stranu. Poté následuje svržení, případně kompletní reforma dosavadního politického systému a extremisté nastolí systém zcela nový, během kterého se z těchto dřívějších extremistů stane vládnoucí většina a role extremistů se přenesou na odpůrce tohoto nového systému.

Cílem uvedeného článku je podívat se na problematiku extremismu prizmatem jeho jednotlivých vybraných aspektů juristických, kriminologických a viktimologických. Rozbor těchto aspektů nemá ambici být komplexním pojednáním, protože takové pojetí zpracování by vysoce překračovalo možnosti tohoto článku. V jejich rámci budou tedy primárně zmíněny základní obecné souvislosti. V rámci článku nelze zapomínat ani na obtížnost vymezení pojmu extremismus a aspekt prevence. Právě prevence (Firstová a Zámek, 2001, s. 204) je v kontextu zpracovávaného tématu zásadní, proto v jejím rámci vyzdvihneme zejména edukaci učitelů, která by měla začít již na středních školách, kdy tito následně budou schopni pozitivně působit na své žáky a studenty.

LZE DEFINOVAT POJEM EXTREMISMUS?

Jednotná, obecně uznávaná definice a ani zákonné vymezení pojmu extremismus neexistuje. Je to proto, že tento pojem, resp. extremistické hnutí se neustále vyvíjí, reaguje na aktuální společenské problémy, extremistické skupiny získávají stále nové členy. To způsobuje jeho aktuálnost a je tak palčivým problémem každé demokratické společnosti.

Pokud bychom se totiž o takovou jednotnou a všeobecně uznávanou a akceptovanou definici pokusili, byla by tato velmi obsáhlá a je otázkou, zda by byla ku prospěchu, či nikoliv. Je totiž možné, že by s ohledem na výše uvedené omezovala v činnosti orgány mající ve své působnosti boj s terorismem a extremismem, a to zejména Policii České republiky – Národní centrálu proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě služby kriminální policie a vyšetřování, která vznikla k 1. 1. 2023, jejíž působnost v této oblasti je založena Pokynem policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení (Čáp, 2024, s. 83–96).

Význam slova extremismus pochází z latinského slova „extremus“, což znamená v českém překladu nejkrajnější, ale zároveň i nejzazší, nejvzdálenější, výstřední, krajně radikální či extrémní (ABZ.cz, 2025; Vegrichtová, 2023, s. 16).

S ohledem na neexistenci jednotné definice pojmu extremismus je třeba poukázat na to, jak s tímto pojmem z hlediska obsahu pracují v rámci své působnosti zejména orgány činné v trestním řízení, a to policejní orgán představovaný Policií České republiky a Bezpečnostní informační službou a státní zastupitelství. S vlastní definicí pracuje i Ministerstvo vnitra ČR.

Ministerstvo vnitra pracuje ve své koncepční činnosti s pojmem extremismus jako s vyhraněnými ideologickými postoji, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům a jimi chráněným hodnotám. Extremismus je tedy vnímán jako podhoubí aktivit zaměřených proti ústavnímu zřízení (Ministerstvo vnitra ČR, 2025).

Policie České republiky pro svoji činnost spočívající v potírání kriminality definuje extremismus jako protiprávní činnost vycházející zejména z politických a náboženských úmyslů, které jsou namířeny proti základním lidským a politickým právům a svobodám, demokratickým základům státu, svrchovanosti a územní celistvosti státu.¹ Tento pojem pak velmi často spojuje s pojmem extremisté.²

1 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 182/2016, o činnosti na úseku extremismu a terorismu.

2 Herceg za extremistu považuje osobu, která se vyznačuje zejména odmítáním všeobecně závazných právních předpisů a vysokou mírou názorové, rasové nebo etnické nesnášenlivosti; absencí hmotné pohnutky a motivací protiprávního jednání s prvky agresivity a brutality, agresivním chováním pro-

Nejvyšší státní zastupitelství nemá vlastní definici tohoto pojmu a fakticky se pojem extremismus v podstatě opustil a nahradil termínem trestných činů z nenávisti (hate crimes),³ jelikož tento pojem je problematický pro jeho nepřesnost, vágnost a nejasný obsah. Naopak pojem trestné činy z nenávisti se vztahuje na všechny ty, jež mají nenávislnou pohnutku jako znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, jelikož pojem extremismus by byl značně zužující. Interní metodika NSZ se věnuje pouze vymezení toho, co jsou to trestné činy z nenávisti a extremistické trestné činy, jak bude zmíněno dále.

Bezpečnostní informační služba pojem extremismus nijak nedefinuje a nepoužívá jej. Ve svých neутajovaných výročních zprávách totiž pracuje s pojmy extremistická scéna či radikalizace, aniž by blíže vysvětlovala, co pod nimi chápe (Bezpečnostní informační služba, 2023).

Dalším pojmem, který úzce souvisí s extremismem, je radikalismus. Původně je tohle slovo odvozeno od latinského „radix“ znamenající kořen. Byť se pojmy extremismus a radikalismus mohou jevit jako synonyma a jsou v médiích takto používána, jedná se o slova sobě blízká, avšak ne totožná. Radikální postoje osoby lze charakterizovat jako tendence ke změně politických poměrů, jež se pohybují v ústavním rámci a nevedou k odstranění demokratického systému, tak jako v případě extremismu (Koudelka, 2018, s. 10).

Jednotlivé extremistické aktivity lze podle způsobu prosazování daných cílů zásadně rozdělit do tří skupin (Bláha, Kučera ml. a Kučera st., 2007, s. 121).

První usiluje o realizaci vysoce ušlechtilých a humánních ideálů, ale způsobem, který v určité míře narušuje zákon. Jedná se však o skupinu, která prosazuje humánní hodnoty nežádoucím způsobem.

Příslušníci druhé skupiny své představy o fungování společnosti prosazují způsobem, který jim umožňuje platný právní řád.

jevujícím se fyzickými aktivitami v souvislosti s konáním společenských akcí, které směřují ke způsobení fyzické újmy osobám, škodám na majetku nebo které jsou způsobilé narušit veřejný pořádek. Blíže in HERCZEG, J. Trestné činy z nenávisti.: Praha, ASPI, 2008, s. 12.

3 Herceg trestné činy z nenávisti definuje jako trestné činy motivované rasou, etnickým původem, náboženstvím a jinou nenávistí, které jsou znakem základní skutkové podstaty či kvalifikované skutkové podstaty. Blíže in HERCZEG, J. Trestné činy z nenávisti.: Praha, ASPI, 2008, s. 12.

Příslušníci třetí skupiny se snaží o realizaci svých nelidských a protizákonných idejí protizákonnými a nehumánními způsoby. Právě členy této třetí skupiny vnímá většina společnosti (občanů) jako extremisty.

Mezi jednotlivými autory neexistuje shoda na členění extremismu. Chmelík dělí extremismus do čtyř směrů, kterými jsou extremismus pravicový, levicový, politický a náboženský fundamentalistický. Danics a Kamín naopak extremismus dělí na extremismus politický (který dále člení na extremismus pravicový a levicový), náboženský a tzv. nové extremistické směry, ke kterým zařazují extremismus etnický, regionální a environmentální. Černý k dělení extremismu využívá kritérium primární a sekundární politické orientace. V návaznosti na primární politickou orientaci pak dělí extremismus na pravicový a levicový, v návaznosti na sekundární politickou orientaci na extremismus náboženský, ekologický a nacionalistický (Chmelík, 2012, s. 425; Danics a Kamin, 2008, s. 151; Černý, 2005, s. 207).

VYBRANÉ JURISTICKÉ ASPEKTY

Extremistické postoje jsou způsobitelné přejít v aktivity, které působí, ať již přímo, nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedomokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií).⁴

Zejména v souvislosti s rasově motivovanou trestnou činností se můžeme setkat s pojmem extremistická trestná činnost nebo trestná činnost s extremistickým podtextem. Pod tímto pojmem Ministerstvo vnitra rozumí ty formy trestné činnosti, o nichž je důvod se domnívat, že byly extremistickými postoji motivovány nebo ovlivněny. Alternativně lze v řadě případů používat i pojmu kriminalita motivovaná rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávistí. Jde o jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho pohnutkou je apriorní nenávist vyplývající z příslušnosti adresáta útoku k rase, národnosti, náboženství, třídě či jiné sociální skupině, přičemž specifickým typem zařaditelným do této kategorie kriminality jsou také útoky proti symbolům či představitelům

⁴ Aktivitami o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky se podle § 5 odst. 1 písm.) zákona č. 1538/1994 Sb. o zpravodajských službách zabývá Bezpečnostní informační služba.

existujícího společenského systému, jsou-li motivovaná apriorní nenávistí vůči němu. Takové trestné činy se označují jako trestné činy z nenávisti (Fryšták, Čep a Kandová, 2025, s. 147–166; Fryšták, 2016, s. 164–167).

V praxi se tak jedná o řadu trestných činů napříč jednotlivými hlavami trestního zákoníku, a to dosti často se znakem skutkové podstaty spočívající zejména v tom, že k protiprávnímu jednání dojde na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Jde např. o trestné činy v § 352, § 355, § 356, § 403, § 404 a § 405⁵ trestního zákoníku (Ministerstvo vnitra ČR, 2010). Nelze opomenout, že podstatnou roli zde může hrát i sexuální orientace.

U uvedené skupiny trestných činů přetrvává určitá pojmová nejednoznačnost. Často se pro ně souhrnně používá pojem extremistické trestné činy, což však může svádět k tendenci zjišťovat, zda jejich pachatelé jsou „extremisté“, a v případě negativního zjištění rezignaci na dovození trestní odpovědnosti. Zejména u právní kvalifikace podle § 352, § 355 a § 356 trestního zákoníku je vhodnější používat pojem nenávistné trestné činy, případně předsudečné trestné činy (v mezinárodním kontextu je užíván pojem hate crimes). Extremistickými trestnými činy v užším slova smyslu jsou zejména trestné činy podle § 403 a § 404 trestního zákoníku, zatímco trestný čin podle § 405 trestního zákoníku může spadat podle okolností případu do obou kategorií. Pojmové rozlišení má však u postihu dané trestné činnosti spíše pomocnou, a nikoliv zásadní roli.⁶

⁵ Pro praktický příklad uvádíme odsouzení za přečin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku, kdy v roce 2019 byl pravomocně odsouzen Břetislav Olšer, který jako vedoucí redakce dezinformačního webu Rukojmi.cz zveřejnil článek, v němž zpochybňuje a zlehčuje zvěrstva, která se děla v někdejším koncentračním táboře pro Romy v Letech u Písku, s tím, že „projekt pracovního tábora v Letech stojí i dnes za úvahu, jestli by nemělo význam naučit i dnešní Cikány socializaci a pracovním návykům. Zatahování nacistů a holokaustu do historie tábora, který nebyl obehnan ostatními ploty a kde měli dozor jen čeští četníci, je brutální a neomluvitelné zkreslování historie našeho vlastního státu“. Nelze opomenout ani „tzv. Osvětimskou lež“ popírající holokaust. Po ruské invazi na Ukrajinu v roce 2022 ustoupilo popírání holokaustu a všech jeho praktik na české dezinformační scéně do pozadí, respektive její tato scéna začala prezentovat výhradně tak, že hlavními pomahači nacistů při vyhlazování jiných národů byli Ukrajinci a že Ukrajina je i v současnosti stát založený na fašistických kořenech.

⁶ Konzultace se státní zástupkyní OSZ Praha 1 ze dne 12.3.2025.

Jako trestné činy z nenávisti bychom tak mohli stručně charakterizovat všechny ty trestné činy, jež mají nenávistnou pohnutku jako znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty. V českém trestním zákoníku totiž není obsažen žádný trestný čin pod názvem extremismus.

V oblasti hate crime se nadále negativně projevuje pokračující ruská agrese na Ukrajině a velké množství ukrajinských uprchlíků v České republice. Významnou roli při postupu aplikační praxe nadále plní stanovisko NSZ k vybraným trestněprávním aspektům schvalování ozbrojených akcí v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině ze dne 2. 3. 2022 sp. zn. 1 SL 117/2022, které mimo jiné přehledně definuje hlediska, která by měla být hodnocena při posuzování nenávistné trestné činnosti s přihlédnutím k tomu, že svoboda projevu je sice jedna ze základních lidských svobod, ale není neomezená. Obdobný přístup byl zvolen i krátce po zahájení aktuálního palestinsko-izraelského konfliktu agresí hnutí Hamás na území Izraele dne 7. 10. 2023. Na možnou trestnou činnost generovanou v souvislosti s tímto konfliktem reagovalo NSZ stanoviskem ze dne 30. 11. 2023 sp. zn. 1 SL 732/2023, v němž vedle historických a politických souvislostí poukázalo na zásadní trestněprávní aspekty, v intencích českého právního řádu, jejichž hranice se odvíjí od ústavně chráněné svobody slova, jakož i práva shromažďovacího, realizovaného k vyjádření politických názorů. Verbální i symbolické projevy schvalující teroristický útok palestinského hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, jakož i vyjadřující sympatie samotnému hnutí Hamás, potažmo související nenávistné projevy vůči jedné ze stran izraelsko-palestinského konfliktu, jsou způsobilé naplnit znaky některých trestných činů obsažených ve zvláštní části trestního zákoníku. Hodnocení povahy předmětných projevů záleží na pečlivém posouzení konkrétních okolností jednotlivých případů v celém jejich kontextu, uvážení možnosti vyvození trestní odpovědnosti z hlediska kolize takových jednání s ochranou svobody projevu a v neposlední řadě jejich způsobilosti naplnit znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu či přestupku. Neméně důležitá je otázka zajišťování důkazů a prokazování rozhodných skutkových okolností (Nejvyšší státní zastupitelství, 2023).

Z čtené judikatury Ústavního soudu k výše uvedené problematice bychom obšírněji připomněli rozhodnutí zdůrazňující, že přes nepochybnost garance základních práv (včetně svobody projevu a práva shromažďovacího) pro každé-

ho je právem i povinností demokratického státu přiměřenými prostředky bránit sebe sama i společnost, kterou reprezentuje, proti destruktivním útokům ze strany těch hnutí a jednotlivců, kteří popírají a zpochybňují (a už tím byť i jen plíživě likvidují) základní demokratické hodnoty. Demokracie by sama sebe přivedla ke zkáze, jestliže by se názory a jednáním menšiny cítila zavázána k opatřením, jež by již odporovala její základní hodnotové orientaci. Jinými slovy, garance základních práv jsoucím jedním z fundamentálních prvků demokratického právního státu nelze zaměňovat za slabost demokracie či její neschopnost obrany. Demokracie, která by bezvýhradně odmítla používat proti svým protivníkům státní moc, otevírala by bránu nejen anarchii, ale i totalitě. Sama by se tak zpronevěřila svým základním úkolům, k nimž v neposlední řadě patří i ochrana hodnotového řádu manifestovaného v historickém vývoji právě zabezpečováním základních lidských práv a svobod. Právo menšiny na vyjádření jejího politického postoje nesmí být zaměňováno za právo libovolnými prostředky hlásat zlo; povinnost demokratického právního státu (nesvázaného s žádnou výlučnou ideologií) uplatňovat státní moc v mezích a způsobem stanovených zákonem nelze pak zaměňovat s rezignací čelit projevům zla a nenávisti i takovými prostředky, jež se šířitelům těchto projevů mohou jevit jako tvrdé.

Historie ukazuje, jak nedozírné následky může mít, pokud demokratické režimy nejsou schopny či ochotny bránit se brutálnímu odhodlání svých nepřátel. Jestliže je tedy demokracie ohrožena, je povinná – byť proporcionálně a s vědomím, že jí zvolené metody musí být zcela jiné než metody odpůrců demokracie – výjimečně omezit některé principy, na nichž stojí (např. i svobodu slova či shromažďovací právo apod.). Pouze tak je schopná ubránit se atakům těch, kteří primárně mají za cíl demokracii zlikvidovat.

V této souvislosti je třeba připomenout, že svoboda projevu se nevztahuje pouze na informace a myšlenky, které jsou přijímány pozitivně nebo jsou považovány za neurážlivé nebo nedůležité, ale také na ty, které pohoršují, šokují nebo ruší.⁷

Tyto (změkčující) závěry nelze vztahovat na zcela extrémní a nenávislné projevy (tzv. hate speech). Omezení, či dokonce trestní postih projevů budou nezbytně nutné v demokratické společnosti tehdy, pokud budou tyto projevy (explicitně,

⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 11. 2001, sp. zn. 29221/95 ve věci Stankov a Sjednocená makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku.

ale i implicitně) obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (srov. např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám. V případě nenávistných projevů přitom není možné zkoumat pouze jejich prvoplánový obsah, nýbrž i jejich celkový kontext, tj. především místo, čas a způsob projevu. To se týká např. projevů pronášených v blízkosti problémových lokalit, míst historicky, nábožensky či jinak spjatých s určitou menšinou (proti níž následné projevy směřují), nebo jejichž (i třeba skrytým) cílem bude „připomínka“ výročí souvisejícího s lidským utrpením nastalým v dějinách Evropy 20. století právě v důsledku selhání obranných schopností demokracie. V každém případě však musí být předmětný projev za hranou ochrany nikoli jen hypoteticky; aby mohl být postižen, musejí souvislosti jeho realizace vybočovat z naznačených mantinelů.⁸

STATISTICKÉ ÚDAJE

Pokud se bavíme o problematice extremismu, nelze opomenout statistické údaje s ní související. Celkově bylo na území České republiky v roce 2024 registrováno 173 322 trestných činů. Na tomto čísle se tedy činy s nenávistným podtextem podílely 0,09 %. V meziročním srovnání došlo k poklesu zjištěných nenávistných činů o 22. V kontextu statistických údajů o celkové registrované trestné činnosti a trestné činnosti s nenávistným podtextem se za období let 2016–2025 pohybuje na hodnotě 0,1 %. Byť jde opravdu o zanedbatelný počet, nejde tento údaj podceňovat a je třeba, aby příslušné orgány zajišťující v České republice dodržování práva na tento počet reagovaly, jak bude dále uvedeno v části článku týkající se prevence.

V roce 2024 bylo Policií ČR zjištěno 159 trestných činů s nenávistným podtextem. Z výše uvedených trestných činů bylo objasněno 55,3 %, tj. 88 (v roce 2023 to bylo 45,9 %, tj. 83 tr. č.). Za rok 2024 bylo evidováno celkem 119 stíhaných osob u skutků s nenávistným podtextem (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 19). Data nereflktují latentní kriminalitu, nezohledňují skutky, které z rozličných důvodů nebyly odhaleny, nahlášený, a tak evidovaný.

⁸ IV.ÚS 2011/10 ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. N 201/63 SbNU 339.

Dle statistických dat Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že v roce 2024 bylo v České republice stíháno celkem 30 780 osob (v případě zkráceného přípravného řízení se jednalo celkem o 37 235 osob). Obžalováno bylo v roce 2024 celkem 26 906 osob (u 35 087 osob byl podán návrh na potrestání). Podíl trestných činů spáchaných z rasových, národnostních či jiných nenávistných pohnutek na celkovém objemu kriminality byl i v roce 2024 spíše minimální. Podíl stíhaných osob (+ zkrácené přípravné řízení) za trestné činy spáchané z rasové, národnostní a jiné nenávistné pohnutky k celkovému počtu stíhaných osob (+ zkrácené přípravné řízení) činil 0,23 %. V případě obžalovaných osob (+ podané návrhy na potrestání) za trestné činy spáchané z rasové, národnostní a jiné nenávistné pohnutky k celkovému počtu obžalovaných osob (+ podané návrhy na potrestání) se jednalo o 0,18 %. Byť se jedná o nízký podíl, nelze tento typ trestné činnosti v žádném případě podceňovat. V roce 2024 došlo oproti roku 2023 k nárůstu celkového počtu stíhaných osob pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek (celkem 159 stíhaných osob; +38 oproti roku 2023). Vzrostl i počet obžalovaných osob (celkem 114 obžalovaných osob; +24 oproti roku 2023). Pro sledované období 2016–2024 se rok 2024 s celkovým počtem 114 obžalovaných osob řadí k průměrným hodnotám (minimum 72 osob; maximum 159 osob) počtu obžalovaných osob pro tuto trestnou činnost (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 24–25).

Pokud bychom se podívali na statistické údaje Ministerstva spravedlnosti za období let 2016–2025, tak počet stíhaných osob za uvedenou trestnou činnost se pohybuje v rozpětí 86–99 osob a počet obžalovaných v rozpětí 74–92 osob. Vybočením z tohoto rozmezí byl v obou případech rok 2018 a 2023. V prvně uvedeném roce byl počet stíhaných osob 144 a obžalovaných 128. V roce 2023 byl počet stíhaných osob 59 a obžalovaných 43. Byť na první pohled mohou tyto údaje působit jako velký výkyv ve zmiňovaném období, s ohledem na podíl trestné činnosti s nenávistným podtextem na celkové registrované trestné činnosti, nelze tento výkyv považovat za podstatný a Ministerstvo spravedlnosti jej proto nijak nekomentuje.

VYBRANÉ KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY

Ve vztahu ke kriminogenním faktorům by se dalo shrnout, že je obecně známý fakt, že v České republice je silný rasismus, sexismus a homofobie. Existují strany a proudy, které toho umně využívají. Naše společnost pohlíží na občany z Ukrajiny a Vietnamu jako na levnou pracovní sílu. Mnohdy odsuzujeme lidi z jiných kultur, bojíme se osob jiné barvy pleti a máme strach z islámu. Negativně se díváme na lidi s nižším sociálním statutem a samostatnou kapitolou je vztah k Romům. Z toho samozřejmě nelze dovozovat, že by osoby s těmito sklony měly automaticky tendenci páchat trestnou činnost.

Sklony k radikálnímu či dokonce extremistickému vidění světa jsou signifikantní zejména pro mladou generaci. Je poměrně konzistentní skutečností, že mezi členy a přívrženci extremistických skupin dominují mladí lidé (Vegrichtová, 2023, s. 39).

Mezi kriminogenní faktory patří, že mladí touží po tom, aby se něco dělo, aby jejich ubíjející každodenní rutina byla přerušena dobrodružstvím či nějakou akcí, která by je zviditelnila. Touží po tom, aby někam „patřili“, aby se mohli přidružit k nějakému pro ně akceptovatelnému programu. Taková kritéria pak splňují právě skupiny s xenofobním programem, s levicovým, pravicovým či ekologickým extremistickým zaměřením, pseudonáboženské sekty a hnutí. Mladým pak vyhovuje i těmito skupinami upřednostňované černobílé vidění světa a transformování soudobých problémů do zjednodušujících hesel a hledání nepřítelů, který za to může. Vstupují do nich ale ne vždy z ideových důvodů, ale mnohdy jim vyhovuje, že jsou součástí něčeho zakázaného, či je láká pouhý adrenalin v rámci společných akcí (Vegrichtová, 2023, s. 40).

V roce 2024 lze zaznamenat trend v oblasti radikalizace a zacílení extremistické propagandy na děti a mládež. Jedná se o jejich individuální radikalizaci, často bez vazby na konkrétní ideologii. Právě na sociálních sítích a v kyberprostoru, kde tyto osoby tráví nejvíce času, pokračuje v posledních letech trend ve formě nenávistných komentářů a šíření nepravdivých tvrzení, resp. obrazových záznamů. Navíc, násilí je zde často v rámci diskusí normalizováno a legitimizováno.

Intenzivní zapojení mladých v extremistických skupinách, byť představuje majoritní podíl, neplatí absolutně. K příznivcům některých skupin patří i lidé starší 30 let a výjimkou nejsou ani osoby střední a starší generace. Podíl jejich

aktivit ale není mnohdy tak zřejmý jako u generace mladší, ale jejich vliv, působení a důsledky podpory extremismu mohou být kvalitativně intenzivnější. Pachatelé jsou zpravidla sociálně narušené osoby. Podle sociálního složení jde převážně o pachatele s nízkým vzděláním, nízkými příjmy, bez sociálního zázemí (Vegrichtová, 2023, s. 41).

Nelze vynechat ani společenské předsudky, jež jsou katalyzátorem nenávisti pachatele. Jedná se o předsudky a postoje pachatele, které se vyznačují absencí porozumění. Pachatelé si pod vlivem svého smýšlení zobecní určitou kategorii lidí, jež má, z jejich pohledu, nižší kvalitu než rasa pachatele. Tyto předsudky se pro pachatele jeví jako rozdílnosti mezi rasami a národy nebo jako rozdíly sociální a kulturní (Koudelka, 2018, s. 67).

V posledních letech dochází ve vztahu k trestným činům z nenávisti k výrazné proměně toho, jak, kdo a proč trestné činy z nenávisti páchá. Zažitá představa, že extremistickým pachatelem je ten, kdo je spojen s nějakým nenávisným politickým hnutím, je již překonaná. Objevuje se nám pachatel, který se od průměrné populace neliší, je naprosto nevýrazný a nikterak neprojevuje svoje názory. Nijak bychom nedovodili, že má extremistické tendence. Uvedené je zřejmé mimo jiné z řady trestních kauz souvisejících s válečným konfliktem na Ukrajině nebo s palestinsko-izraelským konfliktem.⁹

ZPRÁVY O EXTREMISMU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Ve zprávách o extremismu na území České republiky do roku 2015 (Ministerstvo vnitra ČR, 2025) včetně se objevují údaje o pachatelích této trestné činnosti. Od dalšího roku tato informace již není v těchto zprávách obsažena, aniž by bylo, jakkoliv zdůvodněno, proč se tak stalo. Přesto lze s určitou mírou generalizace s těmito údaji pracovat i v současné době.

⁹ Uvádíme zde např. případ učitelky Martiny Bednářové, která byla dne 29. 5. 2025 nepravomocně odsouzena Obvodním soudem pro Prahu 6 za to, že před svými žáky popírala ruské válečné zločiny s tím, že ruská agrese na Ukrajině je omluvitelný způsob řešení situace. Soud v odvodnění rozsudku uvedl, že Martina Bednářová zneužila své postavení učitelky k šíření zavádějících výkladů vůči dětem, které neměly možnost kriticky reagovat. Dodal, že pokud by stejné názory vyslovila v soukromí, nebyla by trestně stíhána.

VZDĚLANOST PACHATELŮ

Z hlediska vzdělání se skladba pachatelů trestné činnosti mající extremistický podtext oproti minulým letům výraznějším způsobem nezměnila. Pouze došlo k mírnému nárůstu podílu osob s výučním listem na celkovém počtu pachatelů. Na prvním místě jsou v zastoupení 66 osob, tj. 44,0 % absolventi základních škol s výučním listem (v roce 2014 to bylo 62 osob, tj. 39,5 %). U druhého místa se jedná o absolventy základních škol bez kvalifikace. Tato kategorie je zastoupena 43 osobami, tj. 28,7 % (v roce 2014 46 osob, tj. 29,3 %). Pachatelů se středoškolským vzděláním je 24, tj. 16,0 % (v roce 2014 27 osob, tj. 17,2 %). Celkem 15 osob (10,0 %) spadá do kategorie cizinec, děti, nebo u nich nebylo zjištěno vzdělání.

VĚK PACHATELŮ

U pachatelů členěných dle věkových skupin došlo k mírným změnám. Stále nejvíce pachatelů pochází z kategorie 21–29 let, ale v roce 2015 se zvýšil podíl věkové skupiny 30–39 let. Posledně jmenovaná kategorie zahrnuje 49 osob, tj. 32,7 % z celkového počtu (v roce 2014 41 osob, tj. 26,1 %).

ČLENĚNÍ PODLE POHLAVÍ

Mezi pachateli trestných činů majících extremistický podtext stejně jako v letech minulých převládají muži. Oproti roku 2014 došlo k poklesu podílu žen, a to na 2 % (v roce 2014 to představovalo 8,3 %). Obecně klesl celkový počet vyšetřovaných žen na 3 (v roce 2014 to bylo 13 žen). Mužských pachatelů bylo 147 (v roce 2014 to bylo 144 mužů), což vzhledem k poklesu počtu vyšetřovaných žen znamenalo nárůst podílu mužů na 98 % (v roce 2014 to bylo 91,7 %).

Skutečnost, že mezi pachateli převládají muži, souvisí s obecným trendem, že v rámci celkové registrované trestné činnosti v České republice je tomu shodně. V roce 2023 tvořil celkový počet stíhaných a odsouzených žen shodně 16,4 %.

TRESTNÍ MINULOST

U členění pachatelů dle trestní minulosti tvoří podíl recidivistů celkem 54 %, tj. 81 osob (v roce 2014 to bylo 50 %, tj. 78 osob). Pachatelé, kteří již byli v minulosti vyšetřováni, představují 6 %, tj. 9 osob (v roce 2014 to bylo 9 %, tj. 14 osob).

Zbýlých 59 osob představuje 39 % pachatelů, kteří nevykazují nic z uvedeného (v roce 2014 to bylo 41 %, tj. 65). U jedné osoby se trestní minulost pachatele nepodařila zjistit (Vegrichtová, 2023, s. 44). Uvedené údaje odpovídají obecnému trendu podílu recidivistů na páchané trestné činnosti, který se dlouhodobě pohybuje mezi 45–55 % (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 7–10).

VYBRANÉ VIKTIMOLOGICKÉ ASPEKTY

Obětí trestného činu z nenávisti se může stát kdokoli z důvodu příslušnosti k určité rase, etnické skupině, národnosti, politickému přesvědčení, vyznání či nedostatku vyznání. Nezáleží na tom, zda oběť skutečně disponuje danou charakteristikou, nebo se tak pachatel pouze domníval.

Mezi oběti rasově motivovaných trestných činů se dlouhodobě řadí Romové, Vietnamci a Židé, od roku 2022 k nim přibyli Ukrajinci. Vlivem reálných, či vymyšlených situačních konfliktů se setkáváme i s dočasným nárůstem napětí mezi některými Romy a Ukrajinci. Od doby vrcholící migrační krize v letech 2015/2016 jsou jimi i migranti a samozřejmě muslimové. Mohou jimi být obecně osoby tmavší barvy pleti, které do České republiky přicestovaly jako turisté nebo pracovně, případně zde studují na vysokých školách. Obětí mohou být samozřejmě i osoby hlásící se k LGBT+ komunitě.

Výše uvedené znaky lze zároveň považovat za spouštěcí mechanismy k páchaní rasově motivované trestné činnosti. U tohoto druhu trestné činnosti nehraje významnou roli, jakého věku či pohlaví je oběť. K viktimizaci dochází na základě předem daných znaků oběti. Kvůli svým individuálním znakům oběť nemůže zvýšit bezpečnost svého života. Proces poškozování oběti je veden ve třech úrovních. První je bezprostřední oběť, která se stává zástupným cílem útoku. Druhou je skupina obyvatel, jíž je oběť příslušníkem, a kterou chce pachatel útokem zastrašit nebo na ni vyvíjet jiný nátlak. V tomto případě je tedy terčem útoku skupina obyvatel. Poslední úroveň je demokratický právní stát, který je těmito útoky směřovanými proti pokojnému soužití obyvatelstva destabilizován (Koudelka, 2018, s. 69–70).

Prožívání újmy u obětí je velmi individuální. Záleží na mnoha faktorech, ke kterým patří mimo jiné charakter a okolnosti spáchaného trestného činu či vztah oběti k pachateli, ale také vlastnosti oběti, její věk aj. Oběti trestných činů z nená-

visti často prožívají psychickou a emocionální újmu. V reakci na prožitou traumatizující událost se u nich mohou objevovat nejrůznější pocity, jako je např. vztek, šok, strach, pocit ponížení, stud, pocity bezmoci a bezradnosti. V důsledku této události mohou oběti trpět různými psychickými a fyziologickými obtížemi, ke kterým patří např. návaly úzkosti, zvýšená nesoustředěnost, ostražitost, stažení se ze sociálních kontaktů, ztráta chuti k jídlu, poruchy spánku apod. Příznaky mohou být velmi rozmanité a mohou se objevit bez ohledu na to, zda byla oběti trestným činem způsobena také újma fyzická. V některých závažných případech mohou příznaky přetrvávat dlouhodobě a rozvinout se v tzv. posttraumatickou stresovou poruchu. V takových případech je důležité včas vyhledat odbornou pomoc (např. psychologickou nebo psychiatrickou). Lze se také obrátit na organizace poskytující odbornou pomoc obětem trestných činů, zejména pomoc sociální, psychologickou a právní. Postižení potřebují získat více informací o možnostech poskytnutí odborné pomoci obětem trestných činů. Zvláště zranitelné oběti mají nárok na bezplatné poskytnutí pomoci (Policie České republiky, 2025).

S ohledem na povahu této trestné činnosti lze dovodit závěr, že tato má na oběti, ale nejen na ně, větší negativní dopad než jiný druh kriminality. Tento druh kriminality má rovněž potenciál vzbuzovat strach i v ostatních členech komunity, na kterou bylo útočeno.

PREVENCE

V rámci této podkapitoly je třeba odrazit se od toho, co je to preventivní politika v oblasti kriminality. Ta představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů.

Samotné vymezení pojmu a obsahu prevence kriminality není jednoduchou záležitostí a v odborné literatuře ani jednotné vymezení nenacházíme. Můžeme ji tedy vymezit jako soubor nerepresivních opatření (veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty) směřujících k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Slovenská právní úprava na rozdíl o české zákonnou definici tohoto pojmu má.¹⁰

¹⁰ Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevenci kriminality a jiné protispolečenské činnosti. Ten ve svém § 3 písm. a) uvádí, že prevenci kriminality se rozumí záměrné, plánované, koordinované a komplexní

S ohledem na to, jak je pojem prevence vnímán, je třeba věnovat pozornost prevenci trestné činnosti související s extremismem a nenávisťnými trestnými činy.

Prevence kriminality je velmi detailně upravena v Koncepci boje proti extremismu a předsudečné činnosti pro období 2021–2026 schválené usnesením vlády č. 563 ze dne 21. června 2021 (Ministerstvo vnitra ČR, 2025). Uvedená Koncepcie je postavena na třech základních pilířích, kdy je třeba zaměřit pozornost na:

1. OCHRANU OBĚTÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Policie, která se v boji s extremistickým násilím naučila profesionálně zvládat extremistická shromáždění, eliminovat tzv. rioty a předcházet pokusům o pogromy. Novou výzvou jsou však nenávistné projevy pachatelů bez extremistického pozadí. Ačkoli se nemusí lišit od totožných projevů neonacistů, bývá na ně často nahlíženo shovívavěji. Předpokladem ke zvládnutí této výzvy je změna vnímání této trestné činnosti.

Důvodem postihu nenávistné trestné činnosti není primárně represe pachatele, ale ochrana oběti. Principiálně není tedy důležité, zda pachatelem je např. neonacistický chuligán (kde se většina společnosti shodne, že je potřeba jeho agresivní chování eliminovat), či osoba bez jakékoli vazby na extremistická hnutí.

2. OCHRANU DEMOKRACIE

Na přelomu tisíciletí bylo možné rozpoznat zřetelně definovatelné extremistické směry, ke kterým se hlásili převážně mladí radikálové. Jednalo se o relativně izolované subkultury s omezeným vlivem a často s omezenou životností. V současné době se ale situace zásadně změnila. Jednotlivé extremistické a xenofobně populistické směry se různě prolínají, jejich hranice jsou nezřetelné. Mezi jejich příznivce už se neřadí pouze mladí lidé, ale osoby všech věkových kategorií. Tyto různé skupiny se dokážou sjednotit a zmobilizovat na jednom konkrétním tématu.

Současný stav s sebou přináší několik nesnadných výzev, se kterými se stát do současné doby více či méně úspěšně potýká. V prvé řadě jde o nekompromisní

působení na příčiny a podmínky, které vedou ke vzniku nebo umožňují páchaní trestné činnosti a jiné protispolečenské činnosti, s cílem jejich předcházení, potlačování a zamezování; to platí i pro prevenci jiné protispolečenské činnosti.

vymáhání práva v případě trestné činnosti na internetu. V současné době absentují možnosti její včasné a efektivní detekce. Na straně jedné absentují nástroje, na straně druhé školení a vycvičení specialisté. Roste relevance spolupráce mezi jednotlivými bezpečnostními složkami v rámci ČR (zejména policie a zpravodajských služeb) i mezinárodní policejní spolupráce. V případě velké dezinformační vlny spojené s šířením nenávistných projevů v kyberprostoru je předpokladem efektivní reakce spolupráce s dalšími institucemi věnujícími se kyberbezpečnosti a informačním a komunikačním technologiím. Maximální úsilí musí být věnováno detekování radikalizovaných rizikových osob. Nadále bude nutné předcházet infiltrování bezpečnostních složek extremisty. Platí nulová tolerance pro protidemokratické domobrany.

3. VYTVÁŘENÍ A POSILOVÁNÍ ODOLNOSTI

Pro některé subjekty může členství nebo sympatie vůči xenofobním skupinám představovat alternativu k demokratickému systému. Pocit nespokojenosti se současným stavem společnosti může být motivací ke vstupu do těchto skupin a je důležité respektovat životní zkušenosti těch, kteří tyto pocity prožívají. Opatření proti extremistům a xenofobním populistům by měla zahrnovat zaměření na jejich hlášané myšlenky a adresování obav členů majority. Stát by neměl rezignovat na poskytování služeb všem skupinám společnosti a musí zachovat důvěru svých občanů. Důležitým aspektem protiextremistické politiky je věnovat pozornost rizikovým osobám z hlediska potenciální radikalizace. Projekty podporující zpětnou integraci do společnosti mohou hrát klíčovou roli, ale je nutné brát v potaz česká specifika a realistická očekávání. Vzdělávání a osvěta by měly klást důraz na jednoduchá a diferencovaná sdělení pro cílovou skupinu. Soužití majority s menšinami je klíčové pro úspěšnou protiextremistickou politiku a integrace by měla být vedena srozumitelným, jednoznačným a předvídatelným způsobem.

V žádné zemi nemůže úspěšně fungovat protiextremistická politika, pokud nebude fungovat soužití majority s menšinami.

Pokud bychom měli problematiku prevence sumarizovat, tak nejúčinnější prevencí kriminality s extremistickým podtextem je vzdělání, a to již na úrovni základního vzdělání nebo v rámci resocializace pachatelů extremistické trestné činnosti. Nedostatečná informovanost totiž vede ke snadné názorové manipulaci

a vytváření, z pohledu právního státu, pokřivených společenských hodnot. Nejúčinnější prevencí extremistické kriminality je dostatečná edukace jak historická, tak edukace v rámci základních lidských práv a jejich zdůvodnění v historickém kontextu.

V rámci prevence bychom taktéž měli zmínit preventivní programy pro středoškolské učitele, kteří hledají inspiraci pro výuku a výchovu zaměřenou na prevenci extremismu a rozvoj respektu ke kulturním odlišnostem. Pedagogům, kteří si nejsou jistí, jak s žáky mluvit o extremismu a xenofobii, nebo kteří mají ve třídě žáky s extremistickými názory, je třeba poskytnout nejen teoretický vhled do dané problematiky, ale také konkrétní vzdělávací materiály, kontakty na instituce, které dělají programy pro školy, a v neposlední řadě také možnost sdílet své zkušenosti s kolegy z jiných škol.

Zde je možno zmínit projekt Občanský průkaz 4.0, který v letech 2018–2021 realizovala Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity jako hlavní garant. Uvedený projekt směřoval k vytvoření a ověření programů pro pedagogy a žáky středních škol, které povedou k rozvoji kompetencí pro demokratickou kulturu. Projekt se zaměřoval zejména na budování hodnot lidské důstojnosti a lidských práv, hodnot demokracie a právního státu, občanského postoje, dovednosti spolupráce, dovednosti řešit problémy a kritické pochopení světa.

ZÁVĚR

Závěrem můžeme konstatovat, že legislativní rámec v České republice umožňující postih extremistických trestných činů je na relativně dostatečné úrovni a je produktem zkušeností orgánů činných v trestním řízení a jeví se být odpovídající svojí efektivitou přiměřeně čelit narůstajícím projevům extremismu. Odpovídá tomu jak charakter konstrukcí jednotlivých souvisejících skutkových podstat, tak i dostatečná judikatura a skutečnost, že dostatečná a přiměřená represe ve spojení s prevencí hraje nezanedbatelnou roli.

Pokud se podíváme na EU, tak členské státy ve svých trestněprávních předpisech neřeší nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti stejným způsobem, což ponechává některé skupiny v některých částech Evropské unie bez dostatečné ochrany; dne 18. ledna 2024 došlo ke schválení Usnesení Evropského parlamentu o návrhu rozhodnutí Rady o rozšíření seznamu trestných činů EU

o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti (2023/2068(INI)) (Evropský parlament, 2024). Rozhodnutí Rady bylo prvním krokem k tomu, aby mohl být jako druhý krok vytvořen právní základ nezbytný pro přijetí společného právního rámce pro boj proti nenávistným verbálním projevům a trestným činům z nenávisti v celé EU. Jelikož tato dosud rozhodnutí nepřijala a vzhledem k tomu, že některé členské státy konkrétní pokrok v této záležitosti v Radě blokují, vyzval Evropský parlament Radu, aby přijala rozhodnutí o zařazení nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti mezi trestné činy na seznamu podle čl. 83 odst. 1 SFEU, aby Komise mohla zahájit druhou fázi příslušného postupu. Je třeba zdůraznit, že uvedená problematika se na úrovni EU projednává více než 10 let a v EU sledujeme nárůst nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti. Senát Parlamentu České republiky se již 6. 4. 2022, když projednával Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti, vyjádřil, že tuto společnou aktivitu EU blokovat nebude. Je ale každopádně evidentní, že jde o běh na dlouhou trať.

Za zásadní výzvu současné doby můžeme považovat nárůst trestné činnosti v kyberprostoru. Uvedené se samozřejmě týká i trestné činnosti s nenávistným podtextem. Právě anonymita jednotlivých aktérů je ideálním podhoubím toho, proč je trestná činnost v jeho rámci páchána. Právě mladá generace je prakticky celý den na sociálních sítích. Chatují, tweetují, sdílejí, surfují po internetu, a hlavně nekriticky přejímají množství informací, kterými jsou neustále zahlcováni a tyto bezmyšlenkovitě přejímají a případně šíří dál. Mělo by platit, že není možné důvěřovat všem těmto informacím, které nemusí být mnohdy pravdivé. A proto je tak důležitá prevence, resp. edukace.

Ve vztahu k prevenci musíme zdůraznit, že její podstatou je podpora nerepresivních metod práce zejména Policie České republiky, zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách, eliminace sociálně rizikových jevů a prevence útoků páchaných s extremistickým motivem a zapojení obyvatel sociálně vyloučených lokalit ke zlepšení jejich situace. Tímto způsobem může dojít ke snížení vlivu extremistického populismu nejen v těchto lokalitách, ale i v celé společnosti. Stěžejní roli zde hrají neziskové organizace ve spolupráci s orgány státní správa a samosprávy.

Edukace je taktéž nezbytná ve vztahu k příslušníkům Policie České republiky, protože oni jsou mnohdy první, kdo se setkávají nejen s pachatelem, ale i obětí trestné činnosti s nenávislným podtextem, a zejména v kontaktu s obětí by neměli mít žádné nenávislné předsudky.

Aby byla prevence efektivní, tak zejména státní orgány by měly veřejnosti informace o extremistické scéně, obětech extremistů a dalších jevech i opatřeních proti extremistům vysvětlovat a zdůvodňovat.

POUŽITÁ LITERATURA

ABZ.cz (2025). *Slovo extremus*. [online]. Dostupné z: https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/extremus-lat#google_vignette [citováno 09. 04. 2025].

Bezpečnostní informační služba (2023). *Výroční neutažovaná zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2023*. [online]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/> [citováno 10. 04. 2025].

BLÁHA, R., KUČERA, R. ml. a KUČERA, R. st. (2007). Trestněprávní a kriminologická hlediska extremismu. *Zdravotně sociální vědy*. ISSN 1212-4117.

ČÁP, J. (2024). Trendy v oblasti boje proti terorismu a extremismu v České republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. ISSN 1801-8211.

ČERNÝ, P. (2005). *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86861-86-4.

CHMELÍK, J. (2012). *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-376-6.

DANICS, Š. a KAMIN, T. (2008). *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-286-7.

DANICS, Š. a TEJCHMANOVÁ, L. (2017). *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-122-5.

Evropský parlament (2024). *Rozšíření seznamu trestných činů EU o projevy nenávisli a trestné činy z nenávisli*. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52024IP0044> [citováno 23. 04. 2025].

FIRSTOVÁ, J. a ZÁMEK, D. (2001). *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-057-8.

FRYŠTÁK, M. (2016). Možnosti přenositelnosti konceptu hate crimes do české

- trestněprávní úpravy. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck. ISSN 1213-5313.
- FRYŠTÁK, M., ČEP, D. a KANDOVÁ, K. (2025). Czech Republic. In: HEINZE, E. *Criminalising Hate Speech: A Comparative Study*. 1. vyd. The Hague: Springer; T.M.C. Asser Press. ISBN 978-94-6265-653-6.
- KOUDELKA, V. (2018). *Juristické, kriminalistické a kriminologické aspekty extrémismu*. Diplomová práce. Brno: Právnická fakulta.
- Ministerstvo vnitra ČR (2010). *Co je extremismus*. [online]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx> [citováno 09. 04. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2024). *Zpráva o činnosti v oblasti vnitřního pořádku a veřejné bezpečnosti na území České republiky za rok 2024*. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Zprava_o_bezpecnostni_situaci_na_uzemi_CR_za_rok_2024-1.pdf [citováno 07. 06. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2024). *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2024*. [online]. Dostupné z: <file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Zpr%C3%A1va2024.pdf> [citováno 07. 06. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2025). *Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu*. [online]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx> [citováno 14. 04. 2025].
- Nejvyšší státní zastupitelství (2023). *Zpráva o činnosti NSZ za rok 2023*. [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zprava-o-cinnosti-za-rok-2023/> [citováno 10. 04. 2025].
- Policie České republiky (2025). *Trestné činy z nenávisti*. [online]. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/trestne-ciny-z-nenavisti.aspx> [citováno 13. 04. 2025].
- VEGRICHTOVÁ, B. (2023). *Extremismus a společnost*. 3., aktualiz. a doplněné vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-918-8.

prof. JUDr. Marek FRYŠTÁK, Ph.D.

profesor Katedry trestního práva

Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Email: marek.frystak@law.muni.cz